

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 09.06.1999, sp. zn. 2 Cdon 1805/97, ECLI:CZ:NS:1999:2.CDON.1805.1997.1

Číslo: 30/2001

Právní věta:

Městská část hlavního města Prahy se nemůže úspěšně domáhat určení, že je vlastníkem věci, která přešla na obec hlavní město Prahu podle zákona č. 172/1991 Sb.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 09.06.1999

Spisová značka: 2 Cdon 1805/97

Číslo rozhodnutí: 30

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Řízení před soudem

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně (Městská část hlavního města Prahy) se domáhala vydání rozsudku, ukládajícího žalované společnosti povinnost vydat jí dům ve V. se stavební parcelou č. 1514 o výměře 1257 m². Tvrdila, že žalovaná nabyla označené nemovitosti na základě neplatné smlouvy, uzavřené dne 21. 1. 1992 s Obvodním podnikem bytového hospodářství P., že tyto nemovitosti se staly na základě zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, ve znění zákona č. 485/1991 Sb. a zákona č. 10/1993 Sb. (dále jen "zákon č. 172/1991 Sb."), vlastnictvím obce hlavní město Praha a byly Statutem hlavního města Prahy, v souladu se zákonem č. 418/1990 Sb., o hlavním městě Praze, svěřeny žalobkyni.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 5. 1. 1993 rozhodl, že se zamítá žaloba, aby žalovaná byla povinna vydat žalobkyni označené nemovitosti. Obvodní soud dospěl k závěru, že smlouva mezi Obvodním podnikem bytového hospodářství P. a žalovanou společností byla platná a že žalobkyně tudíž není aktivně legitimována ve sporu o vydání věci.

K odvolání žalobkyně M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 1. 7. 1993 změnil napadené rozhodnutí tak, že se žalobkyně určuje vlastníci nemovitostí.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná společnost dovolání, o němž rozhodl Nejvyšší soud

rozsudkem ze dne 27. 2. 1997. Dovolací soud shledal, že je zde vada řízení (§ 241 odst. 2 písm. b/ o.s.ř., ve znění platném do 31. 12. 1995), která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Tato vada podle názoru dovolacího soudu spočívala v tom, že odvolací soud neodstranil nejasnosti, týkající se předmětu řízení, a “nepřípustně sám v rozporu s dispozičními úkony žalobce vybral, co projedná a o čem rozhodne”. Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení, aniž se zabýval námitkami uplatněnými dovolatelkou proti přezkoumávanému rozsudku městského soudu.

Poté, kdy žalobkyně na výzvu odvolacího soudu změnila (“upřesnila”) žalobní návrh tak, že se domáhala nadále určení, že je vlastníci označených nemovitostí, přičemž “z opatrnosti” vzala zpět “návrhy učiněné v průběhu řízení, týkající se vydání nebo vyklizení identifikovaných nemovitostí”, a kdy přednesla tvrzení dokládající naléhavý právní zájem na takovém rozhodnutí soudu, odvolací soud usnesením ze dne 1. 7. 1997 (č. l. 93 spisu) změnu žaloby připustil. Rozsudkem z téhož dne pak rozhodl, že rozsudek soudu prvního stupně se mění tak, že se žaloba ve znění změněného návrhu (ve výroku přesně citovaného) zamítá. Zároveň vyslovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Zamítavé rozhodnutí odvolacího soudu spočívalo na jeho závěru, že žalobkyně, Městská část P. 2, není vlastníkem nemovitostí, jichž se určovací žaloba týká. Městský soud konstatoval, že žalobkyně již v žalobě tvrdila, že vlastníkem předmětných nemovitostí se ve smyslu § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 172/1991 Sb. stala ke dni účinnosti zákona dnem 24. 5. 1991 obec hl. m. Praha, a že tyto nemovitosti byly ve smyslu Statutu hl. m. Prahy (II. část, čl. 2 odst. 2) svěřeny městské části. Odvolací soud nesouhlasil s právním názorem žalobkyně, že jediné ona disponovala ke dni 24. 5. 1991 vlastnickými právy k předmětné nemovitosti a že proto majetek přešel ze zákona na ni. Jak odvolací soud výslovně uvedl, neřešil v rámci přezkumu otázku spornou mezi stranami, zda vklad vlastnického práva k předmětným nemovitostem do pozemkových knih dle zakládající listiny komunálního podniku ze dne 15. 4. 1949, č. 189/49, měl vliv na to, jestli byly předmětné nemovitosti ke dni 31. 12. 1949 ve vlastnictví obce ve smyslu § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 172/1991 Sb. Konstatoval totiž, že “i kdyby ... byla v řízení prokázána žalobcova tvrzení a pokud by byly přílehlavými jeho právní názory, nemohl by soud přesto dospět k závěru, že je to žalobce, kdo je vlastníkem předmětných nemovitostí. Tím by vždy v takovém případě byla obec hl. m. Praha, jak se to podává z uváděného zákona.” Okolnost, “že podle Statutu hl. m. Prahy věc přešla do vlastnictví hl. m. Prahy byla svěřena městské části (viz též zákon č. 418/1990 Sb., o hlavním městě Praze), z městské části jakožto samostatného subjektu od obce odlišného vlastníka svěřeného majetku nečiní,” uzavřel odvolací soud.

Proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opřela o ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř. V dovolání uplatnila dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř., když nesouhlasila s právním názorem odvolacího soudu o nedostatku aktivní věcné legitimity ve sporu o určení vlastnického práva. Poukazovala přitom na úpravu vyplývající z ustanovení § 7 zákona č. 418/1990 Sb., o hlavním městě Praze, podle něhož hlavní město Praha a ve vymezeném rozsahu městské části spravují záležitosti hlavního města samostatně, na to, že podle § 8 odst. 2 písm. a) téhož zákona je městská část oprávněna hospodařit se svěřeným majetkem hlavního města Prahy a že toto oprávnění jí nelze odejmout bez náhrady. Namítala rovněž, že podle Statutu hlavního města Prahy se městským částem svěřují z vlastnictví hlavního města Prahy stavby a pozemky, tvořící se stavbou jeden funkční celek, které vlastnilo hlavní město Praha, nebo později obce k hlavnímu městu připojené, ke dni 31. 12. 1949, jestliže ke dni 19. 6. 1991 příslušelo právo hospodaření organizacím, u nichž na městskou část přešla funkce zakladatele nebo pravomoc zřizovat, řídit nebo zrušovat tyto organizace. Nemovitosti, o které jde v tomto sporu, jsou podle dovolatelky historickým majetkem obce a k 19. 6. 1991 právo hospodaření svědčilo Obvodnímu podniku bytového hospodářství v P. 2, jehož zakladatelem je Městská část P. 2; proto se jedná o

majetek, který byl Městské části P. 2 svěřen. Z toho důvodu - uvádí dále žalobkyně - je tato městská část "oprávněna domáhat se určení, že majetek je ve vlastnictví Městské části P. 2 a tedy i obce hl. města Prahy." Tvrzené oprávnění vyplývá podle názoru dovolatelky z vyhlášky č. 23/1994 hlavního města Prahy, o hospodaření s majetkem hlavního města Prahy, která obsah institutu svěřený majetku definuje. Za nejdůležitější z pohledu tohoto sporu pak dovolatelka považuje ustanovení článku 3 označené vyhlášky, že "městské části mají při hospodaření se svěřeným majetkem všechna práva a povinnosti vlastníka, není-li ve Statutu nebo v této vyhlášce stanoveno jinak." Městská část má přitom podle § 9 zákona č. 418/1990 Sb. právní subjektivitu, je oprávněna hospodařit se svěřeným majetkem hl. města Prahy a tedy se i účinně domáhat ochrany tohoto majetku. Dovolatelka se domnívá, že "v tomto oprávnění je zahrnuto i oprávnění domáhat se určení toho, že svěřený majetek je v jejím vlastnictví." Na podporu svého právního názoru argumentovala dovolatelka tím, že na základě předchozího pravomocného rozhodnutí odvolacího soudu v této věci (později zrušeného dovolacím soudem) byl v katastru nemovitostí zapsán vlastník předmětných nemovitostí jako "obec hl. m. Praha, Městská část P. 2". Zdůraznila rovněž, že "všechny nájemní smlouvy uzavírají městské části svým jménem a jsou přímo pronajímatelem," a zabývala se důsledky, jaký by měl v praxi odlišný postup. Navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil, a aby věc byla tomuto soudu vrácena k dalšímu řízení.

Žalovaná v podrobně zdůvodněném dovolacím vyjádření navrhla zamítnutí dovolání, neboť napadený rozsudek odvolacího soudu považuje za správný. Setrvala přitom na názoru, vyjádřeném již v předcházejícím průběhu řízení, že předmětné nemovitosti nebyly ke dni 31. 12. 1949 v majetku žádné obce (a nemohly tedy podle zákona č. 172/1991 Sb. přejít z majetku státu do vlastnictví obce), a že "žalobce jako městská část nemá vlastnickou způsobilost, pouze způsobilost s určeným majetkem obce hospodařit."

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) shledal, že dovolání je podáno včas osobou k tomu oprávněnou (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 a 2 o.s.ř.), má formální i obsahové znaky uvedené v § 241 odst. 2 o.s.ř., jeho přípustnost je dána ustanovením § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř. a dovolání také poukazuje na způsobilý dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci ve smyslu § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. Vzhledem k tomu, že vady uvedené v § 237 odst. 1 o.s.ř. ani jiné vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241 odst. 3 písm. b/ o.s.ř.), k nimž je dovolací soud povinen přihlídnout, i když dovoláním nejsou uplatněny, se z obsahu spisu nepodávají, dovolací soud napadený rozsudek přezkoumal, jsa přitom vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně jeho obsahového vymezení. Předmětem dovolacího přezkumu se tak stala pouze otázka, zda má Městská část P. 2 aktivní věcnou legitimaci ve sporu o určení, že je vlastníkem věci, která přešla podle zákona č. 172/1991 Sb. z majetku státu do vlastnictví obce hlavní město Praha. Naopak - vzhledem k mezím dovolacího přezkumu - nebyla předmětem tohoto přezkumu otázka, zda k onomu přechodu vlastnického práva k předmětným nemovitostem ze státu na obec skutečně došlo, ani jiné právní otázky, na nichž spočívalo rozhodnutí soudu prvního stupně, změněné odvolacím soudem.

N e j v y š š í s o u d dovolání žalobkyně zamítl.

Z odůvodnění:

Dovolací soud se nejprve zabýval způsobilostí městské části hlavního města Prahy mít práva a povinnosti.

Podle ustanovení § 18 odst. 1 obč. zák. způsobilost mít práva a povinnosti mají i právnické osoby. Právnickými osobami jsou

- a) sdružení fyzických nebo právnických osob,

- b) účelová sdružení majetku,
- c) jednotky územní samosprávy,
- d) jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon.

Územní samospráva je upravena v hlavě sedmé ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen "Ústava"), v člancích 99 až 102. Článek 99 Ústavy definuje obce jako základní územně samosprávné celky, na které je členěna Česká republika. Ústava dále stanoví, že územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu (čl. 100 odst. 1), že obec je samostatně spravována zastupitelstvem (čl. 101 odst. 1) a že územní samosprávné celky jsou veřejnoprávními korporacemi, které mohou mít vlastní majetek a hospodaří podle vlastního rozpočtu (čl. 101 odst. 3).

Postavení hlavního města Prahy upravuje zákon č. 418/1990 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění zákona č. 439/1991 Sb., zákona č. 8/1993 Sb. a zákona č. 152/1994 Sb. (dále též jen "zákon" nebo "zákon o hlavním městě Praze").¹⁾ Jde o lex specialis ve vztahu k obecné zákonné úpravě postavení obcí obsažené v zákoně č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon č. 367/1990 Sb.").²⁾

Podle § 1 zákona je hlavní město České republiky Praha obcí ve smyslu čl. 13 Ústavy ČR. Z ustanovení § 2 odst. 2 zákona vyplývá, že území hlavního města Prahy se člení na městské části. Podle § 7 zákona hlavní město Praha a ve vymezeném rozsahu městské části spravují záležitosti hlavního města Prahy samostatně (§ 13 a násl. zákona č. 367/1990 Sb.).

Městské části jsou podle § 8 odst. 2 zákona ve stanoveném rozsahu oprávněny hospodařit se svěřeným majetkem hlavního města Prahy (§ 8 odst. 2 písm. a/ zákona), přičemž oprávnění hospodařit s tímto svěřeným majetkem jim nelze odejmout bez náhrady (§ 8 odst. 3 zákona).

Zákon o hlavním městě Praze dále stanoví v § 9, že městská část v rozsahu stanoveném tímto zákonem, dalšími obecně závaznými právními předpisy a Statutem, vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících.

Z ustanovení § 20 odst. 1 zákona přitom plyne, že hlavní město Praha přijme Statut (podle § 20 odst. 4 zákona tak učiní zastupitelstvo obecně závaznou vyhláškou), ve kterém stanoví mj.

- a) vzájemné vztahy mezi orgány hlavního města Prahy a orgány městských částí,
- b) rozsah majetku hlavního města Prahy, který se svěřuje městským částem,
- c) podmínky, za kterých lze městským částem odejmout oprávnění hospodařit se svěřeným majetkem hlavního města Prahy.

Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá, že způsobilost mít práva a povinnosti ve smyslu § 18 obč. zák. má nejen obec hlavní město Praha, ale také její městská část (srov. též rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 10. 1993, sp. zn. 4 Cdo 7/93). Shodně posoudil otázkou právní subjektivity městské části hlavního města Prahy Nejvyšší soud např. ve svém rozsudku ze dne 11. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1128/96, v rozsudku ze dne 20. 5. 1999, sp. zn. [2 Cdon 748/97](#), jakož i v dalších rozhodnutích (v souvislosti s pasivní věcnou legitimací městské části jako povinné osoby ve sporu o vydání věci podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů). Dovodil - jak bylo vyjádřeno i v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 369/97, že "ve specifických poměrech zákona č. 418/1990 Sb. a Statutu hlavního města Prahy - na území hlavního města Prahy ... i městské části, mohou být povinnými osobami i po účinnosti zákona č. 172/1991 Sb.,

o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, ve znění pozdějších předpisů.” Výše označená rozhodnutí Nejvyššího soudu vycházela mj. ze zjištění, že podle článku 3 obecně závazné vyhlášky hlavního města Prahy o hospodaření s majetkem hlavního města Prahy, vydané na základě § 16 odst. 1 zákona č. 367/1990 Sb. zastupitelstvem hl. m. Prahy dne 28. 4. 1994, pod č. 23/1994 Sbírky obecně závazných vyhlášek hlavního města Prahy, mají městské části při hospodaření se svěřeným majetkem hlavního města Prahy všechna práva a povinnosti vlastníka, není-li ve Statutu hlavního města Prahy nebo v této vyhlášce stanoveno jinak.

Pro posouzení věcné správnosti napadeného rozhodnutí v této právní věci bylo dále nutno odpovědět na otázku, zda městským částem ve výše uvedeném rámci přísluší i všechny právní prostředky, jaké dává zákon k ochraně vlastnického práva vlastníkovi.

Podle § 126 odst. 1 obč. zák. vlastník má právo na ochranu proti tomu, kdo do jeho vlastnického práva neoprávněně zasahuje; zejména se může domáhat vydání věci na tom, kdo mu ji neprávem zadržuje. Obdobné právo na ochranu má i ten, kdo je oprávněn mít věc u sebe (§ 126 odst. 2 obč. zák.)

Z dikce citovaného ustanovení je zřejmé, že výčet prostředků k ochraně vlastnického práva je demonstrativní. Vlastník věci se může domáhat především toho, aby osobě, která se dopouští rušení jeho vlastnického práva neoprávněnými zásahy, bylo takové počínání zakázáno, popř. aby podle povahy věci bylo vše uvedeno v předešlý stav (v tomto případě jde o tzv. zápůrčí – negatorní žalobu); rovněž může požadovat vydání věci, jež mu je neoprávněně zadržována (žaloba na vydání věci, čili žaloba vindikační). Prostředkem k ochraně vlastnického práva však může být např. i určovací žaloba podle § 80 písm. c) o.s.ř., vznikne-li o vlastnictví k určité věci spor. Taková žaloba ovšem vyžaduje, aby vlastník (je-li žalobcem) měl na určení právního vztahu vlastnictví naléhavý právní zájem.

V přezkoumávané věci, jak správně dovodil odvolací soud, se vlastníkem věci, která podle zákona č. 172/1991 Sb. přešla z majetku České republiky do vlastnictví obce, stala obec, tedy hlavní město Praha. (Připomíná se, že odvolací soud a v mezích dovolacího přezkumu ani Nejvyšší soud nepřezkoumával, zda v souzeném případě k přechodu vlastnického práva ze státu na obec skutečně došlo.) I za předpokladu, že nemovitosti, jichž se spor týká, byly Statutem hlavního města Prahy svěřeny dovolatelce a že výše citovaná vyhláška o hospodaření s majetkem hlavního města Prahy stanovila, že “městské části při hospodaření se svěřeným majetkem hlavního města Prahy mají všechna práva a povinnosti vlastníka,” nešlo o právní skutečnosti, které by vedly k převodu vlastnického práva z obce (hlavního města Prahy) na její část (Městskou část P. 2). Pro závěr, že vlastnické právo zůstalo i poté, kdy byl majetek hlavního města Prahy svěřen městské části, zachováno obci hlavnímu městu Praze, svědčí podle názoru dovolacího soudu právě ta ustanovení zákona o hlavním městě Praze, na která dovolatelka poukazuje. Již citované ustanovení § 8 odst. 2 zákona nehovoří o vlastnickém právu městských částí, ale o jejich právu hospodaření se svěřeným majetkem hlavního města Prahy (§ 8 odst. 2 písm. a/ zákona), z ustanovení § 8 odst. 3 zákona, podle něhož toto oprávnění (právo hospodařit se svěřeným majetkem) nelze odejmout bez náhrady, vyplývá (a contrario), že lze připustit možnost odnětí práva hospodaření se svěřeným majetkem za náhradu (§ 20 odst. 1 písm. c/ zákona).

I když městská část hlavního města Prahy není subjektem vlastnického práva k věci, ale toliko subjektem, jemuž náleží právo hospodařit se svěřeným majetkem jiného subjektu, lze jí přiznat v rámci ochrany tohoto práva např. žalobu vindikační nebo žalobu zápůrčí. Není však aktivně věcně legitimována k podání žaloby, opírající se o ustanovení § 80 písm. c) o.s.ř., na určení, že ona, tj. městská část hlavního města Prahy, je vlastníkem věci, která jí byla vlastníkem – obcí hlavním městem Prahou – toliko svěřena.

Argumenty dovolatelky, týkající se samostatného uzavírání nájemních smluv ohledně svěřeného

majetku městskými částmi, nejsou právně relevantní, neboť oprávnění k těmto právním úkonům neplyne z jejich vlastnického práva, ale z již citovaných ustanovení § 9 a § 8 odst. 2 písm. a) zákona o hlavním městě Praze.

Dovolací soud tak uzavírá, že z hlediska uplatněného dovolacího důvodu je rozhodnutí odvolacího soudu, napadené dovoláním, správné a že proto dovolání žalobkyně muselo být podle § 243b odst. 1, část věty před středníkem, o.s.ř., zamítnuto.

1) Zákon č. 418/1990 Sb. byl s účinností od 12.11. 2000 zrušen (nahrazen) zákonem č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

2) Zákon č. 367/1990 Sb. byl s účinností od 12.11. 2000 zrušen (nahrazen) zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích.